

Stefan Löfven: Tal på Järvaveckan 2019

Talare

Stefan Löfven
Statsminister

Datum

15 juni 2019

Plats

Järva

Omständigheter

Statsminister Stefan Löfvens tal vid Järvaveckan 2019.

Vänner!

För nästan hundra år sedan, 1921, klev Per Albin Hansson upp i en talarstol som den här. Han pekade på de skriande ekonomiska klyftorna, som gjorde att den tidens unga var arga och kallsinniga mot sitt land. Och han sa:

”Dessa skriande orättvisor måste bort. Alla svenska barn måste ha samma startmöjligheter,

alla landets söner och döttrar måste beredas möjlighet att här icke blott kunna skapa sig en god försörjning, utan också njuta allt det goda, som gör livet mänskligt rikt.”

Nu har vi haft hundra år av demokrati. Mycket av det som är självklart idag för oss vore ett under för de fattigaste som levde då. Men ännu finns klassamhället om än i ny tappning. Och om sex månader går vi in i ett nytt decennium, ett nytt 20-tal. Det är nu upp till oss att avgöra om det nya 20-talet ska bli ett steg tillbaka eller ett nytt språng mot jämlikheten.

Ska en begåvad men fattig tjej här i Järva, få följa på Instagram hur andra unga kliver in på Oxford eller Sorbonne, och samtidigt veta att hennes egen lokala gymnasieskola kan läggas ned så fort vinsten viker? Ska hon se hur hennes arbetande mamma har ångest över den pension som väntar, men på löpsedlarna se bolagstoppar fladdra förbi, som tjänar 358 000 kronor – per dag? Ska hon se hur det saknas resurser till vårdcentraler och skolor, och samtidigt veta att våra fyra storbanker gör en årlig vinst på 112 miljarder? Vi måste svara, nu som då: Nej - dessa skriande orättvisor måste bort!

Ni unga som växer upp här, ni är detta landets söner och döttrar, ni måste också få samma startmöjligheter, ni måste också kunna njuta allt det goda som gör livet mänskligt rikt.

* * *

Nu står snart tusentals av våra söner och döttrar, där på skolgården igen med sina slutbetyg,

och den där frågan: ”Vad nu?” Jag har stått där själv. Det är en känsla som kan vara lika skrämmande som fantastisk. ”Vad nu?” Jag hade inga perfekta betyg i skolan. Jag var inte alls säker på vad det skulle bli av mig. Hade någon sagt att jag skulle bli statsminister, hade jag trott att de var berusade! Jag tänkte nog mest: ”Vad nu?”

Och de som står där på skolgården, kan nog se många förebilder. Jag har mött många här i Järva genom åren. Som har utbildat sig, startat föreningar och företag, grundat musikkarriärer och Järvaveckor, slagit omvärlden med häpnad, och blivit en sann stolthet för sin bygd - sin ort.

Men det är också ofta i det ögonblicket, som andra krafter lockar. När unga män står där, och har slutat nian – men också ännu tidigare, ofta utan ens några fullständiga betyg i handen, och tänker: Vad nu?

Och de känner att de inte har någon framtid, inga val att ens välja mellan. När jag hör polisen beskriva processen, så känns det nästan som hur utländska underrättelseverksamheter rekryterar. Du erbjuds uppmärksamhet och respekt, och att göra en enkel men olaglig uppgift, för stor belöning. Förvara narkotika. Flytta ett vapen.

Sen fastnar du. Blir av med något, hamnar i skuld, hotas - och det finns ingen väg tillbaka. Enda lösningen blir att komma uppåt, och rekrytera nya unga under dig, som ett pyramidspel.

Och självklart är valet att begå brott i grunden ett moraliskt val som varje människa är ansvarig för. Men även den pojken, som går igenom den processen, är detta lands son. Även han måste få andra startmöjligheter. Även han måste bli erbjuden en annan väg, som gör livet mänskligt rikt.

* * *

Så visst krävs fler poliser, för att gripa de som begår brott. Därför ska vi anställa 10 000 fler inom polisen till 2024 och på måndag börjar 564 färskas polisassistenter på sitt nya jobb.

Visst krävs hårda straff, för att få bort de grova brottslingarna från gatan. Därför skärper vi många straff och fem gånger fler brottslingar häktas nu för grova vapenbrott.

Men som rikspolischefen Anders Thornberg själv skrev till regeringen i höstas: ”Bakom varje person som dödas eller grips och döms till fängelse finns ett tio-femtontal som vill ta dennes plats.”

Vi kommer aldrig kunna bryta denna onda cirkel, så länge det finns unga, som står där och tänker: ”Vad nu” – och inte ser en framtid.

Och jag blir så trött, när de som bara förespråkar straff försöker vifta bort det och säga: ”Jaha, nu pratar du om fritidsgårdar!” Det är så oerhört raljant.

Det jag talar om, är det polisen, forskningen och vanlig simpel logik pekar på. Att vi utgår från det faktum att alla barn är vårt lands söner och döttrar, att alla unga som springer ut på skolgårdarna i sommar, förtjänar att se en annan väg framför sig som är så pass hoppfull och möjlig, att de aldrig lockas att ta platsen efter den som gripits eller dödas.

Visst är fritidsaktiviteter en liten del av lösningen. Men jag talar inte om fritidsgårdar - jag talar om samhällsförändring.

* * *

Då finns inga enkla universallösningar. Det finns ingen enskild aktör som ska göra det.

Det lämnar jag till andra att låtsas om. Tvärtom – om man ser var Polisen pekar på, så är det att så många krafter som möjligt går samman.

Gängkriminaliteten är ju inte ett förortsproblem – utan ett samhällsproblem.

Det är över hela Sveriges gräns som vapnen och drogerna kommer in. Och Brottsförebyggande rådet visar att det är i de rikaste områdena som ungas konsumtion av narkotika är som störst.

Så vi behöver samla så många krafter som möjligt: Kriminalvården. Tullverket. Skatteverket. Kommunerna och regionerna. Civilsamhället. Och tillsammans, visa att det samlade Sverige, är så mycket starkare än gängen. Och samma sak på lokal nivå: Bostadsbolag, skola, föreningar, socialtjänst, lokalpolis, brandkår.

Det är ju precis det samarbetet som ofta har lyckats, i de områden som polisen nu ser förbättras,

som Hageby i Norrköping, Smedby i Upplands Väsby och Gårdsten i Göteborg. Så gå aldrig på, att gängkriminaliteten är genetisk, ödesbestämd eller självklar. Ja – ensamma står vi maktlösa inför gängkriminaliteten. Men visst är den möjlig att besegra, tillsammans.

* * *

Och om polisen tvingas gripa in, har ju misslyckandet redan skett! Det är ju ett helt, starkt samhälle, som ska gripa in, långt innan!

Med en skola rustad med många starka lärare. Som har makt och resurser att skapa studiero. Som ger starkt stöd och sommarskola för barn som inte har fullständiga betyg. Som har höga förväntningar även på barn från studieovana hem. Som kan leda även de som aldrig trodde det – till avancerade yrkesutbildningar och till högskolor och universitet.

Det är ett starkt samhälle som ska gripa in, och bygga bort trångboddheten och nedgångna områden, så att unga kan vara hemma och studera och inte tvingas ut på gatan, och så att alla de som lyckas inte känner att de måste flytta för att hitta bättre boenden.

Det är ett starkt samhälle som ska gripa in, och skapa ordentliga yrkesutbildningar och språkutbildningar så att alla mödrar och fäder kan yrkesarbeta, och vara stolta förebilder för sina barn.

Det är ett starkt samhälle som ska gripa in, och bekämpa ungas psykiska ohälsa, så att du känner att när du är som svagast, är vår gemenskap som starkast.

Det är ju också vår skyldighet, mot alla de unga, som aldrig ens skulle överväga kriminalitet. Det är ju inte bara för unga i riskzonen, det är för alla våra söner och döttrar, alla som har rätt att känna stödet från ett starkt och jämlikt samhälle, och kunna njuta av det som gör livet mänskligt rikt.

* * *

Men vänner, några av de unga som springer ut på skolgården i sommar tänker på något annat, när de tänker: ”Vad nu?”

Det handlar om vilket liv de ska tillåtas leva, om de ska kunna älska vem de vill, om de ska bli bortförda på sommarlovet för att giftas bort. Det handlar om förtryck, med ”heder” som usel ursäkt. Det handlar om brott, som måste belysas och bestraffas – så att döttrar och söner kan befrias.

På ett sätt är det samma psykologi bakom dessa brott, som i gängbrottsligheten: Förövarnas jakt efter falsk makt, efter position. Och det leder till samma sak: Mord. Krossade familjer. En bottenlös tragedi.

I decennier, har så många engagerat sig för dessa ungas sak; för att samhället aldrig ska vända bort blicken. Det har varit oerhört viktigt. Det arbete som alla ni bedriver, när ni slår larm, när ni visar på strukturer, när ni beskriver alla versioner av detta förtryck, det är det som driver på förändringen.

Nu förbättras arbetet i skolorna och det nationella kompetensteamet mot hedersbrott blir permanent. Nu ökar möjligheten att sätta in insatser för unga utan föräldrars samtycke – och kunskap om hedersförtryck blir en obligatorisk del i utbildningen för bland annat läkare, socionomer och jurister.

Nu blir det huvudregel att inga barnäktenskap ska erkännas i Sverige, och myndigheter ska snabbare kunna ingripa om de misstänker att unga förs ut ur landet för att giftas bort eller könsstympas.

Nu går vi framåt för att skärpa straffen för brott med hedersmotiv. Och

offentliga medel ska aldrig mer gå till föreningar eller religiösa samfund som genomför barnvigslar eller på något sätt stöttar detta vedervärdiga förtryck. Aldrig ska någon på en maktposition kunna säga,

att vi inte såg, eller inte visste! Alla av vårt lands döttrar och söner har lika rätt att leva i frihet.

* * *

Och även här, är ju jämlikheten helt avgörande! Att ha lika goda möjligheter i livet, innebär också ibland, att du måste ha frihet från din egen familj. Och missförstå mig inte nu. Jag har växt upp i en fosterfamilj. Jag har sett, hur det gick för andra, som inte hade den tur jag hade. Jag vet, hur fantastiskt det kan vara, att ha människor som gör att du känner dig älskad, och trygg.

Men jag anser också att en familj också har en skyldighet att få dig att känna dig fri. Att kunna välja vad du vill göra av ditt liv. Vem du ska älska. Hur du ska se ut. Den friheten hade jag. Och den som sett min frisyr på 70-talet, vet att jag utnyttjade den friheten till fullo.

Men den friheten ska du ha oberoende av din familj eller bakgrund. Det är hela tanken med vårt välfärdssystem. Befrielsen, i att själv välja vad du ska studera till, genom fri utbildning och starkt studiestöd. Befrielsen, i att inte behöva be din familj om pengar om du blir sjuk, genom fri sjukvård och omsorg. Befrielsen, genom ett samhälle som står vid din sida, i jakten på arbete, bostad, ekonomisk frihet.

Därför är och förblir en allmän och generellt finansierad välfärd ett utav de starkaste verktygen för vanligt folks jämlikhet och frihet som mänskligheten hittills har skapat.

* * *

Och när jag talade om hedersförtryck tidigare i år, hörde en kvinna av sig till mig. Hon sa att hon känt igen sig, från stråk i hennes egen barndom och omgivning, om att inte få ha pojkvän, om att inte få gå på disco.

Men hon hade också varit med om den här befrielsen: hon har topputbildat sig,

skaffat sig ett fantastiskt arbete, stod stark och fri. Och – hon ville också påminna om, att familjer och värderingar faktiskt kan förändras.

Hon sa:

”Jag har steg för steg öppnat upp nya världar för min pappa. Ju mer jag berättade hur min vardag var, vad mina vänner gjorde, och hur normerna är idag, desto mer öppen och förstående blev han. Han lärde sig. Han utvecklades.” Detta får vi heller inte glömma.

Vi kommer inte lyckas med alla människor. Men se bara vilka värderingsförändringar som skett under det senaste seklet! Homofobi, rasism, sexism finns än idag – men steg för steg har ändå detta förtryck pressats tillbaka. Även hederskulturen kan avskaffas - om vi som samhälle samlas inför uppgiften.

Du som är ung, och står där på skolgården i sommar, ska aldrig behöva vara rädd för att bli förd utomlands mot din vilja, aldrig behöva smyga med dina sanna drömmar. Och du ska känna att du är dotter eller son av ett land, som står vid din sida, och arbetar för din frihet.

* * *

Ja, vänner, på punkt efter punkt om du djupare analyserar hindren för ungas frihet idag,

så är lösningen lika enkel som komplex: Jämlikheten måste öka. ”Dessa skriande orättvisor måste bort!”

Det är nyckeln till gängkriminaliteten och befrielsen från hedersförtrycket. Men det är också den mest avgörande kraften för att besegra segregationen, och klyftorna mellan stad och land: Jämlika möjligheter, till arbete, utbildning välfärd.

Och den kanske mest avgörande frågan för det här decenniet kommer bli hur vi kan kombinera klimatomställningen med social rättvisa. Därför att ska vår omställning lyckas, kan den inte bara beordras från makthavare till medborgare. Den måste göras med folket, av folket, där alla gör sin jämlika del – och de som har mest resurser också gör mest.

Det kommer till och med krävas global jämlikhet: att fattiga länder ser och förstår, att hela bördan inte läggs på dem, utan att alla rika länder gör sitt – och vi gör det tillsammans.

Våra barn ska kunna ”njuta allt det goda, som gör livet mänskligt rikt”, och bara ett arbete för jämlikhet, gör det möjligt!

* * *

Därför har jag också goda nyheter! Det ju funnits en berättelse, som säger att Sveriges utveckling mot jämlikhet och demokrati för hundra år sedan, när Per Albin Hansson sa att dessa orättvisor måste bort, var nästintill självklar - eftersom vi hade en så stor andel självägande bönder,

som var vana att bestämma själva.

Men för två veckor sedan kom en vetenskaplig artikel från en ekonomhistoriker i Lund, Erik Bengtsson, som genom sin forskning kommit fram till att det helt enkelt inte stämmer. Tvärtom. Sverige hade otroligt många som var jordlösa och maktlösa. Ojämlikheten var enorm. Men det var också det som låg till grund för förändringen.

Som Bengtsson säger: ”Sverige var det minst demokratiska landet i Västeuropa i början av 1900-talet. Nästan ingen fick vara med i politiken, nästan ingen fick rösta. Det gjorde att en stor del av befolkningen kunde enas om att en annan ordning vore möjlig.”

Och det hans forskning kommer fram till, var att nyckeln till den svenska demokratin och jämlikheten, istället fanns i den ”fenomenalt starka organisationskultur”, som föddes genom nykterhetsrörelsen och frikyrkorna och sen togs över av de breda samhällsgrupper som krävde jämlikhet och demokrati.

Som Bengtsson säger: ”Det var helt klart en metod för att organisera folk som visade sig vara framgångsrik [...]. Det är väldigt enkelt: Om man har en mäktig aktör som vill ha en jämlik modell, så får man en jämlik modell.”

* * *

Så vänner, därför kommer jag och min regering göra allt i vår makt, för att bygga det starka samhället som behövs, för att 20-talet ska bli ett nytt språng mot jämlikheten.

Om någon tvekar på att det är möjligt, minns då – att vi tog ett land med hungerkravaller och minnen av massemigration och byggde en världsledande välfärdsstat. Nog kan då ett av världens rikaste och mest utvecklade länder, återigen samla sina krafter – och se till att vi kan leva i en så stor jämlikhet och frihet, att vi återigen slår världen med häpnad. Nog är en annan ordning möjlig.

Men vi behöver en ännu större folkrörelse, som kräver jämlikheten. Vi behöver dig. Om du är förbannad på ofriheten som så många lever i, sörj inte – organisera dig. Kom med, berätta om dina idéer och förverkliga dem tillsammans med andra, precis som det görs här på Järvaveckan – men under årets alla dagar. Var med och utgör det starka samhället.

Och kom ihåg: Om tillräckligt många går samman och kräver en jämlik modell – då får vi en jämlik modell. Om fler och fler går samman mot gängkriminaliteten, då kommer gängen till slut att besegras. Om fler och fler gör sitt i kampen mot hedersförtrycket, då kommer fler och fler unga att befrias.

Om du och jag arbetar tillsammans för att våra unga som springer ut på skolgårdarna nu, ska ha jämlika möjligheter som söner och döttrar av detta land, då kommer så många fler kunna le mot sommarsolen, och kanske till och med njuta av den där lika fantastiska som skrämmande känslan, av frihet.

Tack!

Taggar

2010-tal, 2019, Järvaveckan, Man, Politiska tal, Socialdemokraterna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/stefan-lofven-tal-pa-jarvaveckan-2019>